

Interview Nelleke Buitendijk

15 november 2023

Nelleke Buitendijk studeerde Forest & Nature Conservation aan de universiteit van Wageningen. Ganzen waren geen onderdeel van die studie, ecologie wel. Na haar master wilde ze een PhD doen. Ze solliciteerde meteen op de eerste advertentie die voorbijkwam: een onderzoek naar het effect van ganzenbegrazing op schade aan grasland bij het NIOO-KNAW. Plus een onderzoek naar het effect van verjagen als maatregel bij schadebestrijding. En ze werd aangenomen; zo belandde Nelleke in de wereld van ganzenbeheer. Intussen is Nelleke gepromoveerd en nauw betrokken bij de totstandkoming van het interprovinciale faunabeheerplan [Ganzen](#).

Relatie aantal ganzen en schade

“Uit mijn onderzoek’ blijkt dat meer ganzen, meer schade betekent. Maar die schade neemt niet evenredig hard toe. Er zijn nog meer factoren van invloed op de schade:

- *Het moment van begrazing*

In het voorjaar is de schade door begrazing veel groter dan in de winter, vooral vanwege de brandgans. Brandgansen houden het gras namelijk heel kort. Gras heeft een optimale lengte waarbij de snelste groei plaatsvindt. Het kort gegraasde gras groeit daardoor langzamer dan het langere

onbegraasde gras. Dus zelfs als de ganzen weer weg zijn, duurt het langer voordat het gras weer aangroeit en kan de schade nog wat toenemen.

- *De weersomstandigheden*

Hoe nat en hoe warm het is, heeft effect op hoe snel het gras groeit en daarmee ook hoe goed het kan herstellen van begrazing.

- *De lengte van de dagen*

Wat later in het jaar zijn de dagen langer, dan heeft het gras overdag meer tijd om te groeien.

- **Ongedierte**

Bijvoorbeeld veldmuizen kunnen (lokaal) een groot effect hebben op grasgroei. Overigens is mijn onderzoek wel gecorrigeerd voor die factor.

Het belangrijkste nieuwe inzicht uit mijn onderzoek is dat de tijd van het jaar een groot verschil maakt en dat schade nog kan toenemen nadat de ganzen het gebied hebben verlaten.

Er zijn verschillende soorten gras. Mijn onderzoek richtte zich op Engels raaigras, dat in Nederland veel wordt gebruikt. Ganzen zijn er dol op. In Noorwegen wordt nu onderzoek gedaan naar een mix van grassoorten die ganzen minder lekker vinden²."

Effect van verjagen

"Samen met Dr. Monique de Jager heb ik gekeken wat er gebeurt als je ganzen verjaagt in combinatie met het instellen van rustgebieden. De aanname was, dat als je op de ene plek verjaagt, de ganzen hun heil zoeken in een rustgebied. Maar het onderzoek³ toont aan dat je wel genoeg rustgebieden moet hebben om dat effect te realiseren. Anders vliegen ze van hot naar her en vinden ze nergens rust. Dit effect was wel verwacht, maar met de modelstudie die ik in Friesland heb uitgevoerd, konden we goed zien hoe het echt werkt.

Daarbij hebben we nog een ander aspect meegenomen in de studie, namelijk de kosten van verjaging en de kosten die worden besteed aan de taxatie van schade, versus de kosten die bespaard worden door schadevermindering. Als je veel verjaagt op veel verschillende velden, zijn er meer velden met schade.

De schade wordt op elk veld apart getaxeerd, dus die kosten gaan omhoog. Daarnaast kost het verjagen veel tijd en moeite. De kosten wegen dan niet meer op tegen wat je bespaart aan schade. Als je op minder velden verjaagt en een groter rustgebied hebt, dan heb je én minder kosten voor verjaging én minder kosten voor taxatie. Dat is een nieuw inzicht waarmee kosten en baten kunnen worden afgewogen.”

Ganzenplan

“Dat provincies samenwerken bij ganzenbeheer is heel belangrijk. Ganzen steken natuurlijk de provinciegrenzen over in hun trek van noord naar zuid en andersom, maar ook op dagelijks niveau is er uitwisseling. In grensgebieden eten ze bijvoorbeeld wel eens in de ene en dan weer in de andere provincie.

Het verschilt per provincie welke ganzen daar in welke periode zijn. Zelfs op deze kleine

schaal: als het kouder wordt, trekken ze van het noorden naar het zuiden. Dan gaan ze bijvoorbeeld in Zeeland zitten, of in België.”

Mijn rol bij het interprovinciale [Ganzenplan](#) is bijdragen aan een sterke wetenschappelijke onderbouwing. Zodat we weten dat de maatregelen die straks worden voorgesteld, ook echt effect kunnen hebben.”

Winter- en zomerganzen

“Ganzen zijn van nature trekvogels, al zijn er per soort wel verschillen. Brandganzen vliegen in de zomer via Scandinavië naar de Russische toendra en komen in de winter weer naar Nederland. Maar er zijn ook ganzen die een kortere migratieroute hebben, die minder ver vliegen. En sommige ganzen hebben besloten hier het hele jaar te blijven. Dat noemen we ‘standganzen’. In het voorjaar is er vooral schade van trekganzen, die eten de eerste

snede gras op. In de zomer is er juist schade van standganzen.

Ook standvogels blijven trouwens niet altijd het hele jaar op één plaats. Waar ze broeden, waar ze ruïen en waar ze overwinteren, dat kan verschillen. De meeste ganzen kunnen tijdens hun ruiperiode vier à vijf weken niet vliegen. Dan zoeken ze een veilige plek. Als ze geen jongen hebben, trekken ze vaak naar een specifiek gebied, bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen. Daar komen ook ganzen uit Duitsland en Zweden naartoe. De ganzen met jongen blijven in het broedgebied. Daar eten ze al het voedsel op. Ook dat is een reden voor de overige ganzen om op een andere plek te gaan ruïen.

Trekkende ganzen zorgen niet voor groei van de populatie standganzen; die ganzen vertrekken immers weer in het voorjaar. Er vindt wel wat uitwisseling plaats, maar het lijkt erop dat standvogels vooral trekvogels worden, en niet andersom.”

Welke soort gans veroorzaakt schade?

- Kolganzen zijn hier alleen in de winter. Vroeg in

het voorjaar vertrekken ze weer. Deze ganzen veroorzaken daarom naar verhouding minder schade.

- Brandganzen die trekken, blijven wel tot half mei in ons land hangen en veroorzaken in het voorjaar grote schade aan graslanden. Het is een beschermde soort, omdat hij in jaren '50/'60 met uitsterven werd bedreigd. Ze staan nu nog steeds op de rode lijst, terwijl ze inmiddels weer in enorme aantallen aanwezig zijn. Het 'managen' van die aantallen is daardoor best lastig.
- De grauwe gans veroorzaakt in Nederland de meeste schade. Een groot deel van de populatie verblijft hier het hele jaar.

¹ Onderzoeken Nelleke Buitendijk:

- Volledige thesis: [Geese grazing grassland](#)
- Onderzoek [More grazing, more damage?](#) Assessed yield loss on agricultural grassland relates nonlinearly to goose grazing pressure
- Nieuwsbericht en samenvatting [More grazing, more damage?](#)
- Beleidssamenvatting [More grazing, more damage?](#)
- Onderzoek [Timing and intensity of goose grazing](#): Implications for grass height and first harvest

² Presentatie onderzoek grassoorten Noorwegen:

- [Seed mixtures to alleviate crop damage in Northern Norway](#)

³ Onderzoek Nelleke Buitendijk en Monique de Jager m.b.t. verjaging:

- [Limiting scaring activities reduces economic costs associated with foraging barnacle geese](#): Results from an individual-based model